

УДК 378:005

Тетяна ЖИТОМИРСЬКА

доцентка кафедри загальнонаукових дисциплін,
Дунайський інститут Національного університету
“Одеська морська академія”, м. Ізмаїл, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7015-0819

tanyazhit80@gmail.com

ТЕХНІЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

У запропонованій статті розглянуто поняття технічної культури менеджерів морської галузі. Зазначимо, що морська діяльність – це використання ресурсів Азовського і Чорного морів, Керченської протоки та інших районів Світового океану на користь України. Необхідність раціонального та ефективного використання ресурсів морської галузі зумовлює необхідність вивчення майбутніми фахівцями морської галузі курсу “Менеджмент морських ресурсів”. Стрімкий науково-технічний прогрес зумовив високу технологізацію всіх процесів, що відбуваються у людській діяльності, у тому числі і в управлінні морською галуззю. Необхідність ефективного використання техніко-технологічних ресурсів зумовило розуміння того, що техніка є найважливішою культурною цінністю, а технології належить особлива роль, оскільки вона виражає активне відношення людини до навколишнього світу. Людська культура несе в собі не тільки гуманітарну складову, а має матеріальну частину, до якої належить і техніка як діяльність і засіб, що втілює у собі людські знання. У статті розглянуто такі поняття, як технічна грамотність, яка, на нашу думку, є складовою технічної компетентності. Причому під технічною компетентністю маємо на увазі вміння виокремлювати

© Житомирська Т.

основну проблему та знаходити способи її оптимального вирішення у реальній професійній діяльності. Сформована технічна компетентність, як поєднання особистісних особливостей і якостей, є складовою технічної культури фахівця, у тому числі й менеджера морської галузі. Технічна культура є результатом технічної освіти, та, на відміну від технічної компетентності, характеризується сукупністю цілей, традицій, стилів, норм, правил, зразків поведінки. Тобто під технічною культурою ми маємо на увазі інтегративну властивість особистості, що інтегрує когнітивний, емоційно-ціннісний, технічний і рефлексивний компоненти, рівень сформованості яких характеризує розвиток свідомості, виражений у її інтелектуальному, творчому та етичному потенціалах; вона включає технічні знання та вміння, володіння сучасними методами пошуку вирішення технічних завдань, прагнення до перетворювальної діяльності, технічний світогляд та мислення тощо.

Ключові слова: менеджер морської галузі; підготовка менеджерів; технічна культура; правління морським господарством.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Відповідно до Морської доктрини України морська діяльність – це використання ресурсів Азовського і Чорного морів, Керченської протоки та інших районів Світового океану на користь України шляхом провадження ефективної і безпечної морської господарської діяльності, сталої військово-морської діяльності та діяльності, пов'язаної з охороною державного кордону на морі [1]. Однією зі складових морської діяльності країни поряд із військово-морською, а також охороною державного кордону на морі, є морська господарська діяльність. До неї насамперед належать видобуток мінеральних ресурсів на морському шельфі, рибне господарство, морська рекреація, морський транспорт, портове господарство, суднобудування, судноремонт тощо. Керівники організацій та установ, що здійснюють цю діяльність, адміністрація портів та ін. є менеджерами морської галузі.

Міжнародна конвенція з підготовки та дипломування моряків та Манільської конференції, що відбулася в червні 2010 року щодо до-

повнень до Конвенції ПДМНВ 78/95 [2], містить вимоги, що суднові фахівці (капітан, помічники капітана, старші механіки) повинні не тільки володіти відповідними та практичними навичками, а й уміти забезпечувати виконання членами екіпажу чинних дисциплінарних правил, підтримувати в судовому колективі позитивний психологічний клімат, турбуватися про безпеку та здоров'я членів екіпажу. Іншими словами, на них покладені функції менеджерів. Такий стан речей зумовив введення до вивчення курс "Менеджмент морських ресурсів". Менеджмент морських ресурсів (ММР) – це комплексна прикладна наука про організаційні, адміністративно-управлінські, правові, технічні, групові та людські фактори, способи та методи впливу на членів екіпажу з метою підвищення ефективності функціонування судової команди.

До основних факторів, що впливають на колектив у процесі трудової діяльності, та які необхідно враховувати під час управління кадровим потенціалом, належать: організаційні фактори, пов'язані з організацією виробничих процесів; адміністративно-управлінські фактори; техніко-технологічні фактори, пов'язані з особливостями взаємодії людей з технікою, її впливом на фізіологічний і психологічний стан членів екіпажу та їхнє ставлення до праці; правові чинники; фактори соціалізації особистості; людські фактори тощо.

Стрімкий науково-технічний прогрес зумовив високу технологізацію всіх процесів, що відбуваються у людській діяльності, у тому числі і в управлінні морською галуззю. Необхідність ефективного використання техніко-технологічних ресурсів зумовило розуміння того, що саме техніко-технологічні фактори набувають ключової ролі, а технології належить особлива роль, оскільки вона виражає активне відношення людини до навколишнього світу.

У сучасному світі, для забезпечення власної конкурентоздатності на ринку праці, менеджер морської галузі має бути високоосвіченим, з розвиненим світоглядом, одною із найважливіших частин якого є його технічна культура.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями підготовки майбутніх менеджерів займалися такі вітчизняні науковці, серед

яких Н. Бахмат, О. Дубініна, Л. Карташова, В. Любарець, В. Маслов, В. Пікельна, В. Пуцов; особливостям освітньої діяльності майбутніх менеджерів морської галузі приділили свої доробки науковці Н. Биковець, В. Баришнікова, А. Гайдаржи, У. Гилка, Л. Герганов, О. Лещенко, М. Міюсов, В. Захарченко, І. Смирнова, Л. Сотніченко, О. Тимошук, В. Чимшир та ін. Вони присвятили увагу таким питанням, як основи управління, підвищення ефективності підготовки майбутнього управління, удосконаленню курсової підготовки майбутніх фахівців, формуванню інформаційної, технічної та технологічної культури тощо.

Теоретичні та практичні засади підготовки майбутніх менеджерів розкрито в роботах Г. Дмитренко, Л. Калініної, Л. Карамушки та ін. Професійно важливі якості особистості менеджера відображають наукові праці В. Афанасьєва, Ю. Конаржевського, В. Сухомлинського, П. Худомінського та ін.

У науковій літературі технічна культура особистості зазвичай розглядається через призму професійної діяльності і вважається складовою професійної культури. Дослідженню проблеми культури професійної діяльності майбутніх менеджерів приділяємо належну увагу в багатьох наукових дослідженнях, зокрема такі її аспекти, як питання професійного становлення майбутніх менеджерів вивчали В. Горланчук, І. Дороховський, І. Черноіванов, Т. Прехул, П. Друкер, В. Зобов та ін.; теорію та практику підготовки до управлінської діяльності – І. Анненкова, О. Виханський, І. Драч, О. Ельбрехт, С. Самігін, Е. Печерська та ін.; формування професійної культури майбутніх менеджерів досліджено Л. Батченко, О. Виговською, М. Гриньовою, М. Дробноходом, М. Захаровим, В. Жигірь, Н. Коломинським, О. Крупським, С. Крисюком, Є. Намлієвим, Р. Шакуровим та ін.

Розглядаючи культуру як інтегровану систему, Л. Уайт зосереджує увагу на взаємовпливі трьох підсистем культури: соціальної, технологічної та ідеологічної. Не заперечуючи значимість інших факторів, дослідник все ж таки віддавав перевагу технологічній підсистемі, яка, на його думку, детермінує усі інші складники культури і пов'язана з постійним збільшенням втрат енергії. Функціонування культури як цілого визначено витратою необхідної кількості енергії. У будь-якій

культурній системі він виділяє три фактори – кількість енергії, яку використовують в рік на одну людину; ефективність технологічних засобів, за допомогою яких виробляється енергія; обсяг вироблених предметів та наданих послуг з метою задоволення потреб людини [3]. Технічна ж культура виявляється передусім у технічній діяльності (виробництво).

Техніка впливає на всі інші елементи культури: через систему суспільних зв'язків і відносин вона домінує в культурному прогресі, є матеріальною основою всієї культури. Як найважливіша культурна цінність техніка інтегрує всі інші культурні цінності тієї чи іншої епохи у певну систему. Вона розкриває внутрішнє багатство культури, різноманітність її змісту. У цьому сенсі можна говорити про технічну культуру як характеристику культурного потенціалу суспільства. Технічна культура у кожний історичний період є невід'ємним компонентом культури. Отже, у працях різних дослідників поняття технічної культури розкрито досить широко, проте технічну культуру менеджера морської галузі не розглянуто, або розглянуто фрагментарно і потребує додаткових наукових розвідок.

Мета статті – розкрити поняття технічної культури менеджера морської галузі.

Відповідно до мети визначено такі завдання статті:
уточнити поняття технічної культури менеджера;
визначити місце і роль технічної культури у професійній діяльності менеджера морської галузі.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ключовим фактором підвищення ефективності та результативності функціонування, а також зміцнення конкурентоспроможності морського господарства є система управління. Управління морським господарством повинно здійснюватися з огляду на загальні принципи, а саме: цілеспрямованість, спланованість, компетентність, дисциплінованість, стимулювання, ієрархічність.

З огляду на це, система управління морським господарством потребує змін у кадровому складі та професійному рівні менеджерів, що

надає можливість здійснювати необхідну інноваційну трансформацію управлінської діяльності та забезпечувати її подальшу ефективність. Процес професіоналізації управлінської діяльності у морському господарстві, доцільно здійснювати у такі три етапи: первинна професійна освіта; адаптаційне професійне навчання для займання посади; навчання для отримання нового рівня знань і професійної компетенції [4], [5].

Технологія як відображення світу штучного можлива там, де людина активно і цілеспрямовано відноситься до оточуючих його процесів, де прагне свідомо і планомірно змінювати природне і соціальне середовище. Отже, технології належить особлива роль, оскільки вона виражає активне відношення людини до навколишнього світу і є своєрідним способом утвердження людини в світі природи і суспільства, специфічним засобом перетворення навколишнього середовища проживання людини на основі його активної діяльності, знання та творчих здібностей. Деякі вчені схильні пов'язувати технологію з будь-якою людською діяльністю, спрямованою на зміну навколишнього середовища завдяки творчим і перетворювальним здібностям людини. Діяльність є специфічною формою ставлення до навколишнього світу, змістом якої є доцільні зміни та перетворення речей і явищ залежно від людських потреб [6]. Тому всебічний аналіз діяльності дозволяє виділити її технічну складову, що лежить в основі технології як способу перетворення навколишнього світу.

Універсальними технологіями діяльності людини в сучасному світі, інваріантними предметної специфіки професійної діяльності, служать проектування, дослідження та управління. Опанування цими технологій – важливе завдання технологічної освіти, що реалізується як у спільній освіті, так і під час отримання будь-якого рівня професійної освіти. Ці технології отримують своє втілення та розвиток у соціально значущій практичній діяльності, на особистісному рівні переходячи від знання та вміння виконувати окремі операції та дії до комплексного розуміння технології. Опанування універсальних технологій створює передумови для формування професійної компетентності спеціаліста з галузевих технологій, технологій різних видів професійної діяльності тощо [6].

Сфера культури не обмежується класичними цінностями мистецтва, етики, науки. Крім духовної існує матеріальна частина культури, до якої належить і техніка як діяльність та засіб, що втілюють у собі людські знання. Прогрес технічних засобів, набуття уміння та навичок їх використання, їх удосконалення є найважливішим фактором розвитку та функціонування культури. Поряд з терміном “технічна культура особистості” часто використовуються поняття “технічна грамотність” і “технічна компетентність”.

У ряді країн світу (США, Ізраїль, Нова Зеландія та ін.) прийнято концепцію технічної грамотності (technical literacy), що розглядають як мету загальної технічної освіти [7].

У матеріалах проекту “Технологія всіх американців” наведено таке визначення: “Технічна грамотність – це здатність використовувати технологію, керувати нею і розуміти її” [8]. Там само сформульовані якості технічно грамотної людини [7]:

“Технічно грамотна людина – це людина, яка:

вміє вирішувати проблеми з урахуванням різних точок зору у різних контекстах;

розуміє, що технологія включає системи та активно використовує системний підхід;

використовує поняття з науки, математики, громадських та гуманітарних дисциплін як інструменти для управління технічними системами;

може ідентифікувати відповідні рішення та прогнозувати наслідки рішень;

розуміє найважливіші концепції технології”.

Технічна грамотність є складовою технічної компетентності, що є дещо ширшим поняттям. Адже технічна компетентність містить не тільки безпосередні знання та навички, а включає вмотивованість до використання технологій, готовність розвиватись тощо.

Під технічною компетентністю маємо на увазі вміння виокремлювати основну проблему та знаходити способи її оптимального вирішення у реальній професійній діяльності. Фахівець повинен мати сформовану технічну компетентність, яка розуміється як поєднання

особистісних особливостей і якостей, що дозволяють вміло виконувати певні професійні дії, здатність до високоефективної праці, знання своєї справи досконало.

Більш загальною є концепція технічної культури особистості. Технічну культуру можна розглядати у соціальному та особистісному планах. У соціальному плані технічна культура – це рівень розвитку життя суспільства на основі доцільної та ефективної перетворювальної діяльності людей, сукупність досягнутих технологій у матеріальному та духовному виробництві.

В особистісному плані технічна культура – це рівень оволодіння людиною сучасними способами пізнання та перетворення себе та навколишнього світу.

Технічна культура – культура перетворюючої, творчої природовідповідної (екологічно виправданої) діяльності включає знання, вміння та навички (когнітивний рівень), емоційно-моральне ставлення до цього виду діяльності (афективний рівень) і готовність діяти з урахуванням відповідальності за свої дії (конативний рівень) [9]. У роботі [10] “технічну культуру” розглянуто як інтегративне особистісне утворення; чинник і показник якості професійної підготовки судоводіїв; її невід’ємний елемент, що утворює цілісну систему взаємопов’язаних компонент: мотивації, особистісних переконань, отриманих знань та сформованих умінь і навичок, уявлень щодо професійних потреб, здійснення фахової діяльності та особистісної адаптації судоводія в автентичних професійних умовах.

Ми вважаємо, що під час розгляду складових технічної культури доцільно виділяти ті самі елементи, як і в культурі загалом. Так, у структурі культури можна виділити її внутрішню та зовнішню сторони, що формують змістовний і функціональний рівні, які включають духовно-світоглядні елементи; духовно-регулятивні структури; психолого-емоційні складові; функціонально-ужиткові компоненти.

А. О. Трофимчук, розглядаючи технічну культуру вчителя, стверджує, що вона є однією з найважливіших складових педагогічної культури вчителя, яка становить систему технічних знань і вмінь, що дозволяє вчителю самостійно засвоювати сучасні технічні засоби нав-

чання, розробляти на основі загально педагогічних і психологічних вимог методику їх застосування в навчальному процесі, а також використовувати для розвитку творчої індивідуальності учителя та проведення педагогічних досліджень. Технічна культура вчителя технології має три компоненти, що розкривають її зміст: технічна грамотність учителя, технічна освіченість учителя і технічна компетентність учителя [11].

Технічну культуру доцільно розглядати в соціально-особистісних планах:

у соціальному плані технічна культура – це рівень розвитку життя суспільства на основно-доцільній та ефективно перетворювальній діяльності людей, сукупність досягнутих технологій у матеріальному духовному виробництві;

в особистісному плані технічна культура – це рівень володіння людиною сучасними способами пізнання та перетворення себе, готовність до цих перетворень.

Загалом, технічна культура є важливою сферою загальної культури людини, що відображає на кожному історичному етапі його розвитку цілі, характер рівня перетворювальної творчої діяльності людей, що здійснюється на основі досягнень науки техніки цих виробничих відносин.

Звертаючись до філософського розуміння технічної культури, ми вважаємо за доцільне доповнити цю позицію. На нашу думку, технічна культура є передумовою розвитку менеджера морської сфери як творця її елементів: способів діяльності, відносин та ін., його становлення як особистості у сфері професійної діяльності.

Незважаючи на те, що технічна культура менеджера морської галузі є цілісним феноменом, у її структурі з деякою часткою узагальнення можна виділити п'ять компонентів:

когнітивний, що відображає технічні знання та уявлення менеджера, що забезпечують здатність створювати, вивчати та освоювати техніку та технології у всіх її проявах;

діяльнісний, характеризує рівень професійного використання техніки, технологій і технічної творчості (креативності);

аксіологічний, що розкриває роль та значення техніки та технологій у контексті всього життя менеджера;

нормативний, що поєднує внутрішні регулятори професійної діяльності менеджера, пов'язаної зі створенням, вивченням та використанням техніки та технологій;

компонент спрямованості, що визначає активність та спрямованість взаємодії менеджера морської галузі та техніки.

Якості, включені в когнітивний компонент, забезпечують реалізацію пізнавальної функції технічної культури менеджера, через яку він пізнає світ техніки, поступово освоює сконцентрований у наукових знаннях та уявленнях найкращий соціальний досвід у галузі її створення та застосування технологій. У його складі можна, наприклад, розглядати:

технічні знання, набуті майбутнім менеджером під час професійного навчання;

технічний кругозір, яким він володіє;

технічний інтелект.

Основний зміст технічного знання менеджера, що становить його технічну культуру, утворюють поняття, закони та теорії, що відображають процес зміни форми та властивостей природних матеріальних утворень внаслідок їх перетворення на технічні засоби військово-професійної діяльності, а потім набуття ними соціальних функцій.

Проте технічних знань у галузі лише професійної діяльності недостатньо для розвитку технічної культури менеджера, тому у складі її когнітивного компонента є така якість, як технічний світогляд, який сформований знаннями та уявленнями про технічні об'єкти та системи якомога більших професійних областей, а також широким спектром.

Особливе місце у забезпеченні технічної культури менеджера морської галузі належить його інтелекту, також включеному нами когнітивний компонент. Інтелект у словниковому визначенні представляється як "...загальна здатність до пізнання та вирішення проблем, що визначає успішність будь-якої діяльності і що лежить в основі інших здібностей" [12].

Якості менеджера, включені до діяльнісного компонента його технічної культури, забезпечують виконання трансляційної функції, що полягає у освоєнні та використанні менеджером соціального досвіду взаємодії з технікою [13]. У складі компонента ми бачимо:

- технології професійної діяльності;
- досвід взаємодії із технікою;
- творчу активність.

Аксіологічний компонент технічної культури видається нам чи не найважливішим у її структурі. Він забезпечує реалізацію оцінної функції технічної культури, що дозволяє формувати ставлення до техніки, обирати собі те, що є важливим і значним у взаємодії з технікою та використовувати відповідні до ситуації технології [14].

У його складі виділяють:

- цінності, пов'язані з технікою;
- сенсожиттєві орієнтації, пов'язані з технікою.

Нормативний компонент технічної культури менеджера дозволяє реалізувати її регулятивну функцію, що полягає у створенні системи внутрішніх регуляторів взаємодії з технікою [14]; [15].

Компонент спрямованості у структурі технічної культури поєднує якості, що відбивають спрямованість особистості на сферу техніки. Спрямованість на техніку забезпечує загальне позитивне ставлення до світу техніки, обґрунтований вибір виду професійної діяльності, пов'язаного з технікою, прийняття техніки як сфери професійної та особистісної самореалізації. По суті, якості, об'єднані в компонент, визначають вектор включення особистості технічну культуру суспільства, задають динамічні сили розвитку технічної культури [14]; [15].

Технічна культура виконує такі функції [14]:

творчу – рівень розвитку технічної культури забезпечує відповідну матеріально-технічну базу та умови функціонування суспільства; створюється штучний світ;

технічну – способи та засоби виробництва, транспортування та зберігання

товарів, які задовольняють потреби людей;

інформаційну – радіо, телебачення, комп’ютери, мобільний зв’язок, інтернет широко використовуються у створенні, тиражуванні, зберіганні та передачі інформаційних продуктів;

пізнавальну – за допомогою техніки людина проникає в далекі межі Всесвіту та в глибину матерії, проводить наукові дослідження, опановує знання;

виховну (гуманістичну) – спрямована на формування та розвиток естетичних якостей особистості на прикладі найкращих зразків техніки; ЗМІ широко використовуються у сфері освіти та виховання молоді.

Виділяючи освітню та виховну функції технічної культури, слід зазначити і негативні явища у суспільстві, причиною яких виступають сучасні технічні ЗМІ, – формування споживача продукції масової культури, нездатного до творчої праці; прищеплення дітям ігроманії; демонстрація насильства, порнографії; комп’ютерна залежність дітей. Високий рівень технічної культури може лежати в основі деструктивної функції: створені та готові до використання атомні та водневі бомби, балістичні ракети та інші засоби масового ураження, достатні знищення життя Землі; у низці країн ведуться військові дії із застосуванням сучасної зброї, де гинуть тисячі людей. Тобто у структурі технічної культури доцільно виділяти гуманітарну складову.

Повторюючи викладену раніше думку, уточнимо, що технічна культура є багатограним явищем. У своїх багатогранності та розмаїтті культура має такі форми вираження: наукові, технологічні, мистецькі, світоглядно-релігійні та ін. Технічна культура відіграє особливу роль, оскільки нині техніка супроводжує людину протягом усього життя і відіграє суттєву роль у формуванні її характеру й поведінки, нагальним питанням є відносини та взаємозв’язки людини й машини, які визначає технічна культура [16].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На основі викладеного можна уточнити поняття “технічна культура” та його компонентний склад. Під технічною культурою розуміти-

мемо інтегративну властивість особистості, що інтегрує когнітивний, емоційно-ціннісний, технічний та рефлексивний компоненти, рівень сформованості яких забезпечує менеджера морської галузі ефективно володіння технікою та технологіями.

Змістове наповнення поняття відображається в таких компонентах:

когнітивному – містить знання застосування матеріалів, законів та процесів природи та технічного прогресу;

емоційно-ціннісному – відображає емоційні переживання та ставлення до техніки і технологій; супроводжується задоволенням від досягнутих успіхів у діяльності під час оволодіння різними видами техніки; включає систему життєвих цінностей, що характеризується такими показниками, як потреба та прагнення до володіння новими технологіями;

технічному – проявляється в умінні та навичках вирішувати різні технічні завдання;

рефлексивному – спрямовується на формування розвитку умінь та навичок самоаналізу, визначення траєкторії саморозвитку і самоосвіти тощо.

Отже, технічна культура менеджера морської галузі, охоплюючи всі рівні особистості, є дуже складним і багатоплановим явищем, але його локалізація і перетворення на конструктивне і конкретне поняття цілком можливо, якщо орієнтуватися на явні структурні компоненти, що піддаються педагогічному впливу.

Технічна культура особистості – це високого рівня узагальненості інтегральне утворення і водночас властивість розвиненої свідомості, виражене у його інтелектуальному, творчому та етичному потенціалах; воно включає технічні знання та вміння, володіння сучасними методами пошуку вирішення технічних завдань, прагнення до перетворювальної діяльності, технічний світогляд та мислення.

Перспективи подальших досліджень стосуються питань дослідження педагогічного процесу та виокремлення умов, що сприятимуть розвитку технічної компетентності.

Список використаних джерел

1. Кузнецов С. С. Оновлена морська доктрина України: відповідь на загрози сучасній українській державності. *Lex Portus*. 2019. № 6. С. 39–51.
2. Манільські поправки до Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) (Резолюція 2 Конференції Сторін Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_052 (дата звернення: 13.05.2022).
3. Основи культурології : навч. посіб. / за ред. Л. О. Сандюкта, Н. В. Щубелки. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 400 с.
4. Горбаченко С. А. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика : монографія, книга шоста. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/31242> (дата звернення: 10.05.2022).
5. Горбаченко С. А. Морське господарство як об'єкт управління. *Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку матер* : Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю економіко-правового ф-ту ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 14–15 верес. 2018 р.) / ОНУ імені І. І. Мечникова ; відп. ред. І. А. Ломачинська, А. В. Смітюх. Одеса : Фенікс, 2018. С. 320–324.
6. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади : монографія. Київ : Дорадо-Друк, 2013. 456 с.
7. Соловей В. В. Технологічна грамотність як основа професійної компетентності вчителя трудового навчання та технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 13 : Проблеми трудової та професійної підготовки* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 69–75.
8. Іванчук А. В., Гопало Т. С. Аспекти поняття технічної грамотності. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 3. С. 69–71.
9. Возний І. П. Вступ до спеціальності культурологія. Конспект лекцій. Частина 2. Теорія культури. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 280 с.
10. Мусоріна М. О. Формування технічної компетентності майбутніх фахівців судноводіння у процесі навчання технічних дисциплін : автореф.

дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання (технічні дисципліни). Київ, 2018. 21 с.

11. Трофимчук А. О. Роль науково-технічної творчості в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя технології. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2014. Вип. 9. С. 148–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_44. (дата звернення: 19.05.2022).

12. Буров О. Ю., Рибалка В. В., Вінник Н. Д., Русова В. В., Перцев М. А., Плаксенкова І. О., Кудрявченко М. О., Сагалакова А. Б., Черняк Ю. М. Динаміка розвитку інтелектуальних здібностей обдарованої особистості у підлітковому віці : монографія / за ред. О. Ю. Бузова. Київ : ТОВ “Інфосистем”, 2012. 258 с.

13. Zhytomyrska Tetiana. Information management and means of computerization as a technology of management activity. URL: <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/article/view/1607>

14. Zhytomyrska Tetiana, Musorina Marina. Pedagogical Conditions of Formation of Technical Culture of Market Education Engineers. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/eler-21/125954423>

15. Slabko Volodymyr, Smyrnova Iryna, Zhytomyrska Tetiana. Training of managers on labor protection in the system of continuing education. URL: <https://cutt.ly/IJCb9bO>

16. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Кондратюк А. Ю. та ін. Культурологія : навч. посіб. 2-ге вид. / за ред. Т. Б. Гриценко. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 392 с.

Zhytomyrska T. Technical Culture Of Future Maritime Managers

The proposed article considers the concept of technical culture of managers in the maritime industry. It is noted that maritime activities are the use of resources of the Azov and Black Seas, the Kerch Strait and other parts of the oceans for the benefit of Ukraine. The need for rational and efficient use of resources of the maritime industry necessitates the study of future specialists the maritime industry course “Marine Resources Management”. Rapid scientific and technical progress has led to high technology of all processes occurring in human activities, including in the management of the maritime industry. The need for efficient use of technical and technical resources has led to the understanding that technology is the most important cultural value, and technology has a special role because it expresses the active attitude of man to the world. Human culture has not only a humanitarian component, but has a material

part, which includes technology as an activity and a means of embodying human knowledge. The article considers such concepts as technical literacy, which, in our opinion, is a component of technical competence. Moreover, technical competence means the ability to identify the main problem and find ways to solve it optimally in real professional activities. In turn, the formed technical competence, as a combination of personal characteristics and qualities, is part of the technical culture of the specialist, including the manager of the maritime industry. Technical culture is the result of technical education, and, in contrast to technical competence, is characterized by a set of goals, traditions, styles, norms, rules, patterns of behavior. That is, by technical culture we mean the integrative property of the individual, which integrates cognitive, emotional-value, technical and reflexive components, the level of formation of which characterizes the development of consciousness, expressed in its intellectual, creative and ethical potentials; it includes technical knowledge and skills, mastery of modern methods of finding solutions to technical problems, the desire for transformational activities, technical worldview and thinking, and more.

Key words: maritime industry manager; training of managers; technical culture; management of the maritime economy.

References

1. Kuznietsov S. S. (2019). *Onovlena morskа doktryna Ukrainy: vidpovid na zahrozy suchasniі ukrainskii derzhavnosti*. *Lex Portus* : yuryd. nauk. zhurn. / redkol. : S. V. Kivalov (holov. red. rady), B. A. Kormych (holov. red.), T. V. Averochkina (nauk. red., vidp. sekr.) [ta in.] ; NU "OIuA", HO "MA Sviaty Mykolai". Odesa : Vydavnychiy dim "Helvetyka", 2019. № 6. С. 39–51. [in Ukrainian]
2. *Manilski popravky do Kodeksu z pidhotovky i dyplomuvannia moriakiv ta nesennia vakhty* (PDNV) (Rezoliutsiia 2 Konferentsii Storin Mizhnarodnoi konventsii pro pidhotovku i dyplomuvannia moriakiv ta nesennia vakhty 1978 roku). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_052 (data zvernennia: 13.05.2022). [in Ukrainian]
3. *Osnovy kulturolohii* : navch. posib. / za red. L. O. Sandiukta, N. V. Shchubelky. Kyiv : Tsentр uchbovoi literatury, 2012. 400 s. [in Ukrainian]
4. Horbachenko S. A. *Aktualni problemy ekonomiky i menedzhmentu: teoriia, innovatsii ta suchasna praktyka* : monohrafiia, knyha shosta. Kherson : OLDI-

PLIuS, 2018. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/31242> (data zvernennia: 10.05.2022). [in Ukrainian]

5. Horbachenko S. A. *Morske hospodarstvo yak ob'ekt upravlinnia. Pravo, ekonomika ta upravlinnia: henezys, suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku* : mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 20-richchiu ekonomiko-pravovoho f-tu ONU imeni I. I. Mechnykova (m. Odesa, 14–15 veres. 2018 r.) / ONU imeni I. I. Mechnykova ; vidp. red. I. A. Lomachynska, A. V. Smitiukh. Odesa Feniks, 2018. 726 s. S 320–324. [in Ukrainian]

6. Drach I. I. *Upravlinnia formuvanniam profesiinoi kompetentnosti mahistrantiv pedaho-hiky vyshchoi shkoly: teoretyko-metodychni zasady* : monohrafiia. Kyiv : “Dorado-Druk”, 2013. 456 s. [in Ukrainian]

7. Solovei V. V. *Tekhnolohichna hramotnist yak osnova profesiinoi kompetentnosti vchytelia trudovoho navchannia ta tekhnolohii*. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 13: Problemy trudovoi ta profesiinoi pidhotovky : zb. nauk. prats. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2017. Vyp. 9. S. 69–75. [in Ukrainian]

8. Ivanchuk A. V., Hopalo T. S. *Aspekty poniattia tekhnichnoi hramotnosti. Suchasni tekhnolohii pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii, pedahohiv profesiinoi osvity i fakhivtsiv obrazotvorchoho ta dekoratyvnoho mystetstva: teoriia, dosvid, problemy*. 2021. Vyp. 3. S. 69–71. [in Ukrainian]

9. Voznyi I. P. *Vstup do spetsialnosti kulturolohiia*. Konspekt lektsii. Chastyna 2. Teoriia kultury. Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t, 2016. 280 s. [in Ukrainian]

10. Musorina M. O. *Formuvannia tekhnichnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sudnovodinnia u protsesi navchannia tekhnichnykh dystsyplin* : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 – teoriia i metodyka navchannia (tekhnichni dystsypliny). Kyiv, 2018. 21 s. [in Ukrainian]

11. Trofymchuk A. O. *Rol naukovo-tekhnicnoi tvorchosti v protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnoho vchytelia tekhnolohii*. Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity. 2014. Vyp. 9. S. 148–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_44. (data zvernennia: 19.05.2022). [in Ukrainian]

12. Burov O. Iu., Rybalka V. V., Vinnyk N. D., Rusova V. V., Pertsev M. A., Plaksenkova I. O., Kudriavchenko M. O., Sahalakova A. B., Cherniak Yu. M. *Dynamika rozvytku intelektualnykh zdibnostei obdarovanoi osobystosti u pidlitkovomu vitsi* : monohrafiia / za red. O. Iu. Burova. Kyiv : TOV “Infosystem”, 2012. 258 s. [in Ukrainian]

13. Zhytomyrska Tetiana. Information management and means of computerization as a technology of management activity. URL: <https://laplageemrevista.editorialaar.com/index.php/lpg1/article/view/1607> [in English]

14. Zhytomyrska Tetiana, Musorina Marina. Pedagogical Conditions of Formation of Technical Culture of Market Education Engineers. URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/eler-21/125954423> [in English]

15. Slabko Volodymyr, Smyrnova Iryna, Zhytomyrska Tetiana. Training of Managers on Labor Protection in the System of Continuing Education. URL: <https://cutt.ly/IJCb9bO> [in English]

16. Hrytsenko T. B., Hrytsenko S. P., Kondratiuk A. Yu. ta in. *Kulturolohiia : navch. posib.* 2-he vyd. / za red. T. B. Hrytsenko. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2009. 392 s. [in Ukrainian]